«فرهیختگان» از روند فعالیتی پارک علم و فناوری دانشگاه شریف در سالی که گذشت، خبر می‌دهد

درآمدزایی ۷۰۰ میلیاردی واحدهای فناور شریف در سال گذشته

حمیدرضا حسینی

مدیر فناوری پارک علم وفناوری دانشگاه شریف: ۵۰۰ محصول در سال ۹۹ تجاری‌سازی شدند

یگانه عرب
خبرنگار گروه دانشگاه

پارک‌های علم‌وفناوری باهدف جهت‌دهی و عمق‌بخشی به فعالیت‌های دانشجویان تاسیس شدند تا به فعالیت زیست‌بوم فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها جهت بدهند و هویت ببخشند. یکی از فعال‌ترین پارک‌های علم و فناوری در کشور، پارک علم و فناوری و ناحیه نوآوری دانشگاه شریف است. دانشگاه شریف، فعالیت در زمینه توسعه کسب‌وکارهای دانشگاهی و حمایت از قشر فناور و نوآور دانشجویی را از سال ۱۳۷۹ در قالب مرکز کارآفرینی آغاز کرده و حالا بیش از دوده‌ه از فعالیت آن می‌گذرد. پارک علم و فناوری دانشگاه شریف در سال ۱۳۹۵ تاسیس شد و با شکل‌گیری پارک، تمام فعالیت‌های مرتبط با کارآفرینی و کسب‌وکار فناورانه و نوآورانه دانشجویان به‌صورت یکپارچه زیرنظر آن قرار گرفت.

تلاش پارک دانشگاهی شریف در راستای انجمن وظیفه خود، ایجاد تعامل و هم‌افزایی میان بدنه علمی دانشگاه، بازیگران زیست‌بوم نوآوری و بخش خصوصی است تا ضمن شکوفایی استعدادهای دانشجویان، فرصت برای توسعه کسب‌وکار فناورانه و نوآورانه دانشگاهی را فراهم کند. ناحیه نوآوری شریف نیز ذیل یکی از برنامه‌های اصلی شکل گرفت تا موجب شتاب‌بخشی به روند شکل‌گیری و رشد کمی و کیفی شرکت‌های نوآور در این ناحیه شود. این ناحیه به مساحت ۲۵۰ هکتار و ۵۰۰ شرکت دانش‌بنیان و فناور در اطراف محدوده دانشگاه صنعتی شریف درحال فعالیت است.

با حمیدرضا حسینی، مدیر فناوری پارک علم و فناوری دانشگاه شریف درخصوص فعالیت‌های پارک علم و فناوری و ناحیه نوآوری شریف در سالی که گذشت، درآمدزایی شرکت‌های عضو پارک از صادرات و فروش محصولات، نحوه خدمات‌دهی و تخصیص منابع به شرکت‌های عضو پارک و ناحیه نوآوری، تولید محصولات استراتژیک و چشم‌انداز پارک علم و فناوری شریف برای توسعه فعالیت‌ها در سال ۱۴۰۱ گفت‌وگویی داشته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

///

دغدغه‌های فناورانه در دانشگاه شریف سابقه طولانی در این دانشگاه دارد. مروری بر روند تاریخی این جریان تا امروز می‌تواند شروع خوبی برای گفت‌وگو باشد.

دانشگاه شریف از سال ۱۳۸۲ در قالب مرکز رشد فناوری‌های پیشرفته چتری حمایتی برای شرکت‌های نوپای حوزه فناوری بوده که در ابتدای راه هستند. به‌تدریج که پیش رفتیم، بحث توسعه خدمات به واحدهای فناور و گسترش این چتر حمایتی به کسب‌وکارهای مختلف از حیث درجه بلوغ اهمیت بیشتری پیدا کرد. سال ۱۳۹۲ به تاسیس شتاب‌دهنده شریف منتج شد و برنامه شتابدهی شریف برای حمایت از کسب‌وکارهای نوپا بود. از لحاظ بررسی درجه بلوغ، شتاب‌دهنده، حمایت از تیم‌های دانشجویی را دنبال می‌کرد که می‌خواستند ایده‌های خود را به محصول تبدیل کنند اما در مرکز رشد، شرکت‌های نوپایی پذیرش شدند که محصول و فروش اولیه داشته و تنها دغدغه‌شان توسعه و رشد بود.

سال ۱۳۹۵ با پارک علم و فناوری دانشگاه شریف تاسیس شد، شتاب‌دهنده و مرکز رشد فناوری‌های پیشرفته شریف ذیل پارک علم و فناوری شریف قرار گرفتند و دسته سوم تحت‌عنوان شرکت‌های رشدیافته به واحدهای فناور اضافه شد. شرکت‌هایی که در ناحیه نوآوری شریف (منطقه اطراف دانشگاه صنعتی شریف) مستقر بودند و از حیث بلوغ، نیروی انسانی، تعدد محصولات، فناوری و میزان فروش شرکت‌های بالغی محسوب می‌شدند که به پذیرش پارک درمی‌آمدند.

به این اساس، سه دسته واحد فناور در پارک پذیرش می‌شد؛ (تیم‌های استارتاپی و نوپا که در شتاب‌دهنده‌ها پذیرش می‌شدند)، دو رشد (شرکت‌های نوپا در مرکز رشد فناوری‌های پیشرفته پذیرش می‌شدند) و دوره پسارشد. این نیاز احساس می‌شد که پذیرش پارک علم و فناوری نسبت به این واحدها افزایش پیدا کند. بحث ارائه خدمات مختلف و پذیرش آنها اولویت بالایی برای پارک داشت، بنابراین پذیرش، ارزیابی، راهبری، کمک به توسعه بازار و ارائه خدمات به این سه دسته واحد فناور ذیل چتر واحدی به‌نام مدیریت فناوری پارک ارائه و به شکل‌گیری ساختار مدیریت فناوری پارک در سال ۱۴۰۰ منتج و به‌طور رسمی از روز اول آذرماه امسال این واحد به بنده واگذار شد.

استقرار ۱۵۰ واحد فناور در پارک علم و فناوری شریف درحال‌حاضر چه تعداد واحد فناور پیش‌رشد، درحال رشد و پسارشد در پارک علم و فناوری دانشگاه شریف مستقر هستند؟

جمعا ۱۵۰ واحد فناور در سه دسته فعالیتی داریم که درحال‌حاضر ۵۵ واحد در مرحله پیش‌رشد، ۸۰ واحد فناور در دوره رشد و ۱۵ واحد فناور نیز در دوره پسارشد فعالیت می‌کنند. البته تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک نیز به‌غیر از استارتاپ‌های دوره پیش‌رشد که هنوز شرکت نشده‌اند و امکان دانش‌بنیان شدن ندارند، از بین واحدهای فناور دوره رشد و پسارشد حدود ۸۰ شرکت دانش‌بنیان هستند.

البته دو دسته دیگر نیز در پارک تحت‌عنوان واحدهای فناور تحت‌پذیرش در پارک علم و فناوری شریف وجود دارد که نسبت به این سه دسته واحد فناور تمایز داشته و جنس پذیرش آنها به این صورت است که پارک به آنها خدماتی نمی‌دهد، بلکه خدماتی را از این دو دسته که تامین‌کنندگان خدمات و دفاتر نوآوری و فناور صنایع هستند، دیگر واحدهای فناور دریافت می‌کند؛ مخاطبان اصلی ما در مدیریت فناوری پارک، واحدهای فناور دوره پیش‌رشد، رشد و پسارشد هستند.

تلاش پارک علم و فناوری عمق‌بخشی به خدمات واحدهای فناور است

خدماتی که پارک علم و فناوری دانشگاه شریف به واحدهای فناور ارائه می‌کند، شامل چه مواردی است؟

هدف‌مان این است که به‌بسمت افزایش ارائه خدمات به واحدهای فناور حرکت کنیم و عمق و کیفیت این خدمات را بهبود ببخشیم. پیش از این، شتاب‌دهنده شریف و مرکز رشد فناوری‌های پیشرفته یک‌سری خدمات مشخص را ارائه و پارک علم و فناوری نیز به شرکت‌های پسارشد خدمات قانونی خود را عرضه می‌کرد اما تمام این اقدامات از این حیث که اشتراکات بسیاری با یکدیگر داشتند، تجمیع شدند و این امر موجب کیفی‌تر شدن خدمات مختلف شد، اعم از خدمات نرم، سخت مثل فضای استقرار و توسعه حمایت‌های مالی بیشتر. فکر کرده و تلاش شد به توسعه بازار واحدهای فناور بیشتر توجه شود. درواقع سعی کردیم شبکه همکاران استراتژیک پارک و شبکه مخاطبان صنعتی را در پارک گسترش دهیم و بتوانیم توانمندی واحدهای فناور را به صنایعی وصل کنیم که می‌توانند مشتری این توانمندی‌ها باشند.

دسته اول خدمات، منابع مالی است؛ به استارتاپ‌های دوره پیش‌رشد و شرکت‌های نوپای دوره رشد، خدمات مالی بلاعوض ارائه می‌دهیم. در دوره پیش‌رشد، استارتاپ‌ها به ۹ ماهی که در شتاب‌دهنده شریف مستقرند، تا سقف ۷۰ میلیون تومان حمایت مالی کسب می‌کنند و این حمایت‌ها می‌تواند صرف توسعه محصول، بازاریابی، خدمات حقوقی و نرم شود. شرکت‌های نوپای دوره رشد حداکثر می‌توانند تا سه‌سال در مرکز رشد مستقر شوند و سالانه تا سقف ۳۰ میلیون تومان حمایت مالی بلاعوض دریافت کنند. یک‌سری خدمات دیگر در پارک وجود دارد که بیشتر در راستای کمک به شرکت‌هاست که بتوانند دغدغه‌هایشان را برطرف کنند و آن خدمات متنوربنگ و مشاوره است. پارک علم و فناوری شریف، شبکه بزرگی از مشاوران در حوزه مختلف تخصصی چون فنی، حقوقی، مالی و توسعه کسب‌وکار دارد که در راستای ارائه خدمات مشاوره‌ای به واحدهای فناور به‌کار می‌گیریم.

خدمت سوم، بهره‌مندی از تسهیل‌گری‌هایی است که پارک برای تامین منابع مالی شرکت‌هاست و می‌تواند از جنس جذب سرمایه از سرمایه‌گذاران خطرپذیر، دریافت تسهیلات از صندوق‌ها و بانک‌ها، دریافت ضامنتامه‌ها برای اجرای پروژه‌ها و... باشد. واحد روابط‌عمومی پارک نیز در راستای معرفی بهتر واحدهای فناور برندینگ و بازاریابی ارائه می‌دهد.

خدمت دیگر شبکه کارگزاران است. نام شبکه کارگزاران را تامین‌کنندگان خدمات می‌گذاریم، به‌طور مثال شرکتی قصد در زمینه‌های خدمات دریافت و برای آن نیرو جذب کند. این شرکت‌ها خدمات لازمه مالی، حسابداری، مالیاتی و بازاریابی دیجیتال را ارائه می‌کنند. شبکه کارگزاران در اختیار شرکت‌ها قرار دارد و می‌توانند از آن استفاده کنند. همچنین پارک دوره‌های آموزشی توانمندسازی را برای شرکت‌ها برگزار کرده تا به‌روز و مطابق با نیاز صنعت و جامعه باشند. درنهایت پارک علم و فناوری شریف، مجرای تایید شرکت‌هایی هستند که در حوزه فناوری‌های نرم، فرهنگی و صنایع خلاق کار می‌کنند تا بتوانند تاییدیه شرکت خلاق را از معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری دریافت کنند.

روند نظارت و ارزیابی بخش فناوری پارک علم و فناوری شریف بر فعالیت واحدهای فناور و شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک چگونه است؟

در دل مدیریت فناوری پارک، واحدی به‌نام راهبری و توسعه کسب‌وکار داریم. این واحد دو ماموریت مهم برعهده دارد؛ نخست ارائه خدمات به واحدهای فناور و دوم ارزیابی و نظارت بر عملکرد واحدها. این ارزیابی و نظارت بر واحدهای فناور به‌صورت گزارش‌گیری مکتوب، جلسات منظم هفتگی با واحدها، هدف‌گذاری‌های مشخص، شاخص‌های ارزیابی تعیین‌شده که براساس این شاخص، عملکرد واحدها پایش می‌شود و حمایت‌های مالی پارک و تسهیل‌گری‌ها بر این اساس است که واحدها و شرکت‌ها تا چه‌اندازه در شاخص‌ها، به هدف‌گذاری‌های فصلی، ماهانه و سالیانه برسند.

درآمدزایی ۷۰۰ میلیاردی واحدهای فناور شریف در سال ۱۳۹۹

با توجه به نزدیک شدن پایان سال ۱۴۰۰، پارک علم و فناوری دانشگاه شریف تا چه اندازه توانسته است از فعالیت واحدهای فناور و شرکت‌های دانش‌بنیان در سال گذشته درآمدزایی کند؟

در سال ۱۳۹۹ واحدهای فناور پارک، نزدیک به ۷۰۰ میلیارد تومان درآمدزایی داشته‌اند، البته پارک به‌دنبال درآمدزایی از شرکت‌ها نیست. بسیاری از شرکت‌ها از دل دانشگاه شریف به نتیجه رسیده‌اند و این را یک مدل داوطلبانه می‌بینیم که شرکت‌ها به توسعه دانشگاه و زاینده بودن و جوشش مداوم حوزه فناوری در دانشگاه شریف کمک کنند. دانشگاه از قبل حق انتفاع یک درصدی شرکت‌ها و واحدهای فناور پرداخت می‌کنند، درآمدزایی برای خود ندارند و صرف توسعه برنامه‌های فناورانه در خود دانشگاه صنعتی شریف می‌شوند.

آیا حق انتفاع یک درصدی برای تمامی شرکت‌ها و واحدهای فناور یکسان است یا به نسبت رشد و توسعه آنها متغیر است؟

خیر، شرکت‌های رشدیافته یک درصد فروش سالانه و شرکت‌های دوره رشد نیز پس از سه‌سال خروج از مرکز رشد تا سه‌سال یک درصد فروش سالانه خود را به دانشگاه پرداخت می‌کنند.

در سال گذشته چه تعداد محصول از این شرکت‌ها و واحدها به تجاری‌سازی و تولید رسیده‌اند؟

از بین ۱۵۰ واحد فناور، حدود ۵۰۰ محصول در سال ۹۹ تجاری‌سازی شده‌اند.

ارزآوری ۵۰۰ هزار دلاری واحدهای فناور شریف در سال گذشته

چه اندازه برای کشور ارزآوری داشته‌اند؟

ارزآوری و صادرات محصولاتی که واحدهای فناور و شرکت‌های دانش‌بنیان در سال گذشته داشته‌اند، حدود ۵۰۰ هزار دلار بوده است.

عمده صادرات محصولات دانش‌بنیان به چه کشورهایی بود؟

کشورهای حوزه اوراسیا، اروپا، ترکیه، عراق، منطقه خاورمیانه و منا. البته به‌صورت محدود در خاور دور یعنی چین هم صادرات داشته‌ایم.

عمده حوزه فعالیت‌های دانش‌بنیان و واحدهای فناور در پارک علم و فناوری شریف چیست؟

پذیرش واحدهای فناور به‌صورت حوزه‌ای کاملا در چهارچوب فهرست کالاها و خدمات دانش‌بنیانی است که معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری اعلام کرده است، یعنی در تمام این حوزه‌ها واحدهای فناور می‌توانند در پارک حضور داشته باشند و فعالیت کنند.

شاخص‌ترین محصولات فناورانه و نوآورانه شرکت‌ها و واحدهای نوآور در پارک چیست؟

شاخص‌ترین محصولات در زمینه فناوری اطلاعات شامل موتور جست‌وجو هوشمند خرید «تِرب» است که جزء ۲۰ سایت برتر دنیا در این است و آخرین رنکینگ آن ۱۸ بوده که بهتر هم شده است. «کوئرا» که یک پلتفرم جامع آموزش برنامه‌نویسی و کارپایی برای متخصصان و توانمندان این حوزه است. محصول شاخص دیگر «دیدنو» است که موتور جست‌وجو هوشمند ویدئو است و مخاطبان به‌راحتی از آن استفاده می‌کنند. در بحث سخت‌افزار می‌توان به شرکت رادیس (رادیاوران سروش) اشاره کرد که روی نانوکامپوزیت‌های بتونی کار می‌کند و یکی از محصولات شاخص آن، درپوش‌های دریچه فاضلاب است که عمدتا چودنی هستند و یک جایگزین ارزان‌تر، به‌صرفه‌تر و مقاوم‌تر نسبت به درپوش‌های قبلی‌اند و خیلی سوقت آن را می‌گیرد. دیگری شرکت پارسا پلیمر شریف است که جزء نخستین شرکت‌های دانش‌بنیان ایران است و در حوزه کامپوزیت و مواد پلیمری در صنعت خودرو، لوله و... کاربرد دارد.

ورود شرکت‌های دانش‌بنیان پارک شریف به بومی‌سازی محصولات تحریمی

محصولات تولیدی شرکت‌های عضو پارک علم و فناوری شریف چه‌اندازه برحسب نیاز حوزه صنعت و جامعه بوده است؟ آیا ارتباطی میان شرکت‌های پارک و صنعت وجود دارد؟

«نیاز مادر نوآوری است» جمله معروفی است و قطعا هر شرکتی محصولی را بر حسب مساله‌ای در جامعه یا نیاز مردم توسعه داده است، یعنی منشأ هر ایده و کالای نوآورانه‌ای، یک مساله و نیاز است و شرکت‌ها در تلاش بودند که راهکاری را ارائه دهند، البته در شرایط فعلی عمده فعالیت‌های فناورانه که در شرکت‌های دانش‌بنیان به‌ویژه شرکت‌های فناوری که در پارک تحت‌پذیرش خود داریم، در حوزه‌هایی است که کشور به‌دلیل تحریم‌ها با آنها چالش داشته است و خیلی از شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه داخلی‌سازی کالاها و محصولات فعالیت و ورود کردند.

یعنی محصولاتی دارید که جزء محصولات استراتژیک و تحریمی هستند؟

بله، یکی از محصولات استراتژیک پارک که توسط یکی از شرکت‌های فناور مستقر در مرکز رشد شریف تولید و در بازار نیز عرضه شده، پکرهای متوم‌شونده‌ای است که در عملیات اسیدکاری و احیای چاه‌های نفت به‌کار می‌روند و کاملا توسط شرکت توسعه محصول کیا صنعت شریف داخلی‌سازی شده‌اند. در حوزه بالادستی نفت، شرکت‌های موجود در بحث داخلی‌سازی محصولات کاربردی فعال بوده‌اند. در حوزه پایش تجهیزات صنعتی که در حوزه نیروگاهی و نفتی کاربرد دارند و محصولات و تجهیزاتی که در خطوط انتقال برق استفاده می‌شوند، شرکت‌ها فعالیت کرده و برخی کالاهای تحریمی را داخلی‌سازی کرده‌اند. عمده شرکت‌های پارک که در حوزه سخت‌افزاری و تولید تجهیزات کار می‌کردند، دو عاملی که در آن موفقیت داشتند، یکی نوآوری در توسعه محصول و دیگری داخلی‌سازی کالاهای تحریمی پرمصرف بود که شرکت‌ها نقش مثبتی در آن داشتند.

لزوم مشارکت نهادهای دولتی در داخلی‌سازی و تولید محصولات استراتژیک

با توجه به داخلی‌سازی محصولات استراتژیک و تحریمی توسط شرکت‌های دانش‌بنیان عضو پارک، چه‌اندازه سرمایه‌گذاران داخلی از این جریان استقبال کرده‌اند و با این فضا همراه شده‌اند؟

شرکت‌ها با سازمان‌هایی که می‌خواهند مشتری محصولات تحریمی داخلی‌سازی‌شده باشند، بنابر اقتضا و شرایطی که دارند، به‌دنبال محصولات با کیفیتی هستند که بتوانند نیازمندی خود را برطرف کنند. طبیعتا هر شرکت داخلی که بتواند در حوزه کالاهای تحریمی، محصولی را ارائه دهد که از لحاظ فنی و استانداردها با نمونه‌های مشابه خارجی برابری کند، مشتریان آن کالاها را از داخل کشور تامین می‌کنند. باید تلاش کنیم که خروجی شرکت‌های فناور را با نیازمندی و ورودی مطلوب کارفرماها همراه کنیم. پارک به‌عنوان تسهیل‌گر فعالیت می‌کند و اینکه در این جریان چقدر موفق بوده است، به این بازمی‌گردد که شرکت‌ها بتوانند محصولی را عرضه کنند که با استانداردهای روز دنیا مطابقت داشته باشند، ما تلاش می‌کنیم ابزارها و تسهیل‌گری‌های خود را برای بهتر شدن این جریان همراه کنیم.

موضوع دیگر این است که نمی‌توانیم از سازمان‌های دولتی و شرکت‌های بزرگ به‌عنوان مشتریان بالقوه این شرکت‌ها توقع داشته باشیم روی این حوزه‌ها سرمایه‌گذاری کنند. هر شرکت محصولی را نیاز دارد و از هر طریقی بتواند آن را تامین می‌کند و اینجاست که نقش سرمایه‌گذار و دیگر فناوری‌های تامین مالی پررنگ می‌شود، سرمایه‌گذارهای خطرپذیر عمدتا نهادهای خصوصی هستند که روی کسب‌وکارهایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که به‌صورت بالقوه پتانسیل رشد بالایی دارند و سرمایه‌گذار به‌دنبال فرصت‌های ناب سرمایه‌گذاری است تا به رشد برسد. در جریان همراهی درصد کمی از سرمایه‌گذاران با شرکت‌های عضو پارک برای تولید و فروش کالاهای تحریمی همراه شده‌اند؛ چراکه ریسک توسعه این محصولات بالاست و سرمایه‌گذاران خصوصی کمتر به این حوزه‌ها ورود می‌کنند، به‌ویژه حوزه‌هایی که مشتریان‌شان از جنس دولت هستند، زیرا فروش محصول به دولت چالش‌های خودش را دارد. در اینجا یک‌سری از ابزارهای تامین مالی به کمک می‌آیند، مثل تسهیلات صندوق نوآوری و شکوفایی که بر فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان موثر و کارساز‌اند. مثلا شرکت‌های دانش‌بنیان می‌خواستند محصول تحریمی را که نیاز روز کشور بوده از طریق تسهیلات صندوق نوآوری و شکوفایی، بانک‌ها، صندوق‌های پژوهش و فناوری تامین کنند تا محصولی را توسعه یا تولید کرده که این تسهیلات و اعتبارات را بازپرداخت کنند.

با توجه به فعالیت دانشگاه صنعتی شریف در حوزه فناورانه و تولید محصولات نوآورانه این ارتباط با دیگر دانشگاه‌ها در راستای تبادل تجربیات و تعامل فعالیت‌ها تا چه اندازه است؟

ارتباط میان بخش‌های فناورانه و نوآورانه دانشگاه شریف با دیگر دانشگاه‌ها کم بوده، البته سوابق خوبی در رابطه با این تعامل و ارتباط وجود داشته است که شرکت‌های فناوری که در پارک علم و فناوری دانشگاه شریف مستقر هستند با شرکت‌هایی که در عضویت دیگر پارک‌های علم و فناوری هستند، تعامل داشتند یا با بدنه دیگر دانشگاه‌ها در راستای توسعه محصولات دانش‌بنیان همکاری داشته‌اند. اینکه پارک علم و فناوری شریف به‌صورت مستقیم در این جریان ورود کرده باشد، خیر این‌طور نبوده است. این یک جریان طبیعی است که شرکت‌های فناور همگرا از اینکه کجا و در کدام پارک دانشگاهی مستقر باشند، در راستای خلق ارزش مشترک با یکدیگر هم‌افزایی دارند.

اولویت دریافت خدمات پارک با دانشجویان فارغ‌التحصیلان و استادان دانشگاه شریف است

معیار و شاخص انتخاب و حضور شرکت‌های دانش‌بنیان و واحدهای فناور در پارک علم و فناوری دانشگاه شریف چیست؟

پارک علم و فناوری شریف که یک پارک دانشگاهی و نهاد برخاسته از دل دانشگاه است، عمده خدماتش متوجه خانواده دانشگاه صنعتی شریف بوده و اولویت دریافت خدمات پارک با دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و استادان دانشگاه شریف است و تقریبا اکثر بنیانگذاران و همه اصلی شرکت‌های فناور مستقر در پارک از اعضا و دانشگاهیان این دانشگاه بوده‌اند، البته مفهومی نیز تحت‌عنوان ناحیه نوآوری شریف داریم که یک ناحیه ۲۵۰ هکتاری در اطراف دانشگاه صنعتی شریف بوده و ۵۰۰ شرکت در آن مستقر است و تقریبا تمام شرکت‌ها و واحد فناور دانشگاه شریف جزء این ۵۰۰ شرکت در ناحیه نوآوری شریف هستند و باقی‌مانده شرکت‌ها از دیگر دانشگاه‌ها و دانشجویان شریفند که در این بخش مستقرند.

معیارها و شاخص‌های این شرکت‌ها ناظر به سه جنبه است؛ جنبه‌های فنی (محصول) و جنبه‌های بازاری و تیم. اینکه تیم یک شرکت، کارآمد باشد و از همه لحاظ قابلیت اجرا و پیاده‌سازی محصولات را دارد و می‌تواند آن را به بازار هدف وارد کند. مورد دیگر آنکه توسعه خود محصول از لحاظ شاخص‌های فنی، کیفی و استانداردی تا چه حد امکان‌پذیر بوده و مطلوب است و اینکه چه بازاری را برای فروش محصول خود هدف‌گذاری کرده و این بازار تا چه‌اندازه جذاب و از نظر بزرگی، سهولت ورود و فروش محصولات مناسب و کارساز است؟ این سه شاخص، معیار بررسی و ارزیابی شرکت‌ها برای حضور و فعالیت در ناحیه نوآوری شریف هستند.

ایجاد ذهنیت کارآفرینانه شرکت‌ها اصلی‌ترین چالش پارک شریف

اصلی‌ترین چالش‌هایی که در این سه‌ماهه فعالیت در سمت مدیریت بخش فناوری پارک علم‌وفناوری دانشگاه شریف با آن مواجه بودید، چه بود؟

سختی کار ما عمدتا در ذهنیت‌بخشی کسب‌وکاری به شرکت‌هاست؛ به این معنا که عمده این شرکت‌ها متشکل از افرادی هستند که کارشان در حوزه توسعه محصول بسیار خوب است و در بحث‌های فنی و توسعه تکنولوژی، افراد شاخصی به حساب می‌آیند؛ اما این بخشی از کار است و ذهنیت شرکت‌داری، اداره و توسعه کسب‌وکار فراتر از بحث‌های فنی و محصول است و این ذهنیت‌سازی و این‌که فناورانه تا چه حد آمادگی پذیرش و گارد باز برای ریسک‌کردن و ایجاد ذهنیت گسترش کسب‌وکار دارند، به‌صورت طبیعی در همه نیست. مثلا آن تفکر و ذهنیت کارآفرینانه در درصد کمی از افراد است. فناوران نیز همین‌طور هستند و درصد بالایی از آنها با ذهنیت توسعه محصول، شرکت‌هایشان را تاسیس می‌کنند و ممکن است در بحث فروش، بازارسازی، توسعه کسب‌وکار، منابع انسانی و آن جنبه مهارت‌های نرم، ضعف داشته باشند. مساله‌ای که خیلی ممکن است برای این فناوران چالش ایجاد کند، آن خلأ ذهنیت کارآفرینانه و مهارت‌های نرم است و ما به‌عنوان پارک علم‌وفناوری شریف تلاش می‌کنیم این مهارت‌ها را میان فناوران و دانشجویان ارتقا دهیم. از نظر من یکی از موانع رشد کسب‌وکار فناورانه، آن ذهنیت کارآفرینانه و مهارت‌های نرم است و پارک درتلاش است شرایط خدمات‌رسانی بهتری را در راستای توسعه کسب‌وکار شرکت‌ها فراهم کند.

از نظر شما، پارک علم‌وفناوری دانشگاه شریف تا چه اندازه توانسته به گسترش فرهنگ کارآفرینی میان دانشگاهیان کمک کند؟

دانشگاه صنعتی شریف در گسترش فرهنگ کارآفرینی سابقه ۲۰ساله دارد؛ اما باز هم کافی نیست و برای ارتقای این فرهنگ در میان تمامی اعضای دانشگاه جای کار بسیاری است. ضریب نفوذ فعالیت‌های کارآفرینانه میان دانشجویان، استادان و فارغ‌التحصیلان این دانشگاه هنوز کم است و باید همچنان بر این جریان کار کرد. در یک جمله، وضعیت مطلوبی ندارد.

رئیس پارک علم‌وفناوری شریف سال ۹۸ در گفت‌وگویی اعلام کرد که ناحیه نوآوری شریف و پارک می‌تواند به نقطه مطلوبی از رشد کسب‌وکار شرکت‌های دانش‌بنیان برسد. برآورد این ۱۰ساله را چطور ارزیابی می‌کنید و با گذشته بیش از دو سال چه اندازه به این هدف چیست؟

افق نزدیک شده‌ایم؟

معتقدم نهادهای مختلف و بازیگرانی که در اکوسیستم کارآفرینی می‌توانند مثل اثر باشند تا کسب‌وکار فناورانه شکل بگیرد، به‌صورت ارگانیک در ناحیه نوآوری شریف حضور پیدا کرده و این بازیگران با یکدیگر در راستای رشد کسب‌وکار فناورانه هم‌افزایی داشته باشند، آن نقطه مطلوبی است که باید به آن برسیم و پارک به‌عنوان نهاد تسهیل‌گر بتواند این بستر را فراهم کند و در مسیر رسیدن به این نقطه مطلوب قرار داریم.

نکته قابل بیان این است که چند عامل هستند که در رشد کسب‌وکار نوپا تأثیر دارند، بحث دسترسی به استعداد، دسترسی به زیرساخت توسعه محصول همچون آزمایشگاه، کارگاه و...، تأمین مالی، حضور نهادهای حمایتی، حضور تامین‌کنندگان خدمات، حضور شرکت‌های بزرگ و... لازم و شرط موفقیت یک کسب‌وکار است که این عوامل باید با هم هم‌افزایی داشته باشند تا کسب‌وکاری رشد کند؛ یعنی نهادهایی که کار سرمایه‌گذاری و تأمین منابع مالی را انجام می‌دهند، دانشگاه‌ها به‌عنوان منبع استعدادها، شتاب‌دهنده‌ها و مراکز رشد، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها، ارائه‌دهنده خدمات کنار هم منتج به موفقیت ایده‌های فناورانه می‌شوند و پارک نیز به‌عنوان تسهیل‌گر می‌تواند نخ تسبیح و عامل گردآورنده این بازیگران شود، اتفاقی که تا ۱۰ سال آینده مدنظر سیاستگذاران پارک است، خواهد افتاد و حال در مسیر آن هستیم.

کمتر از ۱۰درصد سرمایه ناحیه نوآوری شریف از نهادهای دولتی است

با توجه به اینکه سرمایه ناحیه نوآوری شریف از طرق دولتی و خصوصی تأمین می‌شود، آیا مشخص است که چند درصد از این سرمایه توسط نهادهای دولتی و چند درصد از طریق حمایت نهادهای خصوصی تأمین می‌شود؟

من اسمش را سرمایه نمی‌گذارم، بلکه آن را جریان مالی می‌دانم. جریان مالی‌ای که برای فعالیت بهتر و بیشتر واحدهای فناور به آنها تزریق می‌شود و درصد کمی از این جریان مالی شاید کمتر از ۱۰درصد توسط نهادهای دولتی تأمین می‌شود؛ البته سوخت موتور نوآوری باید کاملا از بخش خصوصی تأمین شود. البته که حمایت‌های خوبی نیز از فعالیت واحدهای فناور دارد، اما باز هم کافی نیست و باید این جریان مالی افزایش پیدا کند. حضور سرمایه‌گذاران خطرپذیر و صندوق‌های پژوهش و فناوری خوب است و بیشتر هم می‌شود. درحال‌حاضر چهار صندوق پژوهش و فناوری داریم که به‌عنوان نهادهای خصوصی خوب فعالیت می‌کنند.

آیا در سال ۱۴۰۱ برنامه‌ای برای افزایش جذب مشارکت نهادهای خصوصی در ارتقای فعالیت واحدهای فناور و شرکت‌های مستقر در پارک دارید؟

راهکار افزایش جریان مالی هم کلان است و هم خرد. مشارکت بخش خصوصی در توسعه فعالیت‌های فناورانه و نوآورانه زمانی اتفاق می‌افتد که آن سرمایه‌گذار بتواند به سود برسد. پتانسیل رشد و سودآوری در بحث حوزه کسب‌وکار دانش‌بنیان باید بالا باشد؛ یعنی هر چقدر اقتصاد دانش‌بنیان با شرکت‌های فناور پویاتر و این سرچشمه جوشان‌تر باشد، مشارکت بخش خصوصی پررنگ‌تر می‌شود و متولیان پارک علم‌وفناوری شریف نیز به‌دنبال رقم‌زدن همین جریان هستند.

دانشگاه‌ها باید به‌سمت درآمدزایی از تولیدات فناورانه حرکت کنند

با توجه به فعالیت‌های دو دهه دانشگاه صنعتی‌شریف از سال ۱۳۷۹ که یک مرکز کارآفرینی داشت تاکنون آیا می‌توان گفت که این دانشگاه به چه اندازه توانسته به دانشگاه نسل سوم و چهارم نزدیک شود، تا جایی که بتواند از جریان فناوری و نوآوری درآمدزایی کند؟

دانشگاه هنوز نتوانسته عنوان دانشگاه نسل سوم را کسب کند و فاصله بسیاری چهارم برسیم که درآمدزایی دانشگاه منکی بر فروش محصولات و خدمات فناورانه و نوآورانه باشد. میوه این اقدام از آن‌دست فعالیت‌هایی است که طولانی‌مدت شروع شده‌اند، اینکه انگای دانشگاه از سمت بودجه‌های دولتی به‌سمت درآمدزایی از سمت شرکت‌های فناور، آزاندی صنایع برود، فاصله بسیاری دارد.

شرکت‌های فناور باید سفارش‌دهنده پروژه‌های تحقیق و توسعه به دانشگاه باشند

آیا مکانیسمی هم وجود دارد که خود پارک و ناحیه نوآوری در کنار ماموریت خود، منفعتی کسب کند و سرمایه‌ای را که برای توسعه و حمایت از شرکت‌ها و واحدهای فناور می‌گذارد دوباره بازگردانند؟

این جریان در طولانی‌مدت اتفاق می‌افتد، کاری که پارک علم‌وفناوری دانشگاه شریف انجام می‌دهد، از حیث فرهنگی‌بودن نمی‌توان انتظار داشت که در یک سال یا دو سال نتیجه بدهد و دانشگاه مکانیسمی برای بازگشت سرمایه خود ایجاد کند. اینکه دانشگاه چطور می‌تواند از اکوسیستم فناوری منتفع شود، این است که شرکت‌های فناور رشد کنند، بالغ شوند و به‌عنوان سفارش‌دهنده پروژه‌های تحقیق و توسعه به دانشگاه عمل کنند و مشتری دانشگاه و سفارش‌دهنده کارهای پژوهشی کاربردی باشند، یعنی فعالیت‌های پژوهشی که جنبه توسعه محصول دارد. این نقطه، همان جایی است که شرکت‌های فناوری که از دل دانشگاه بیرون آمده‌اند (شرکت‌های زایشی)، آن‌قدر بزرگ شوند که سفارش‌دهنده فناوری به دانشگاه باشند و رسالت اصلی دانشگاه، نخست تربیت نیروی انسانی و دوم تولید دانش فنی است. شرکت‌های فناور و بخش صنعت باید به نقطه سفارش‌دهندگی فناوری از دانشگاه برسند و اتفاق خوبی است که باید بیفتد و نیازمند فرهنگ‌سازی خوب و جامع است و باید تلاش کنیم ضمن گسترش فعالیت شرکت‌ها و واحدهای فناور، بدنه صنعت را ترغیب کنیم تا در حوزه تحقیق و توسعه سرمایه‌گذاری کرده و این پژوهش‌ها را به دانشگاه‌ها برون‌سپاری کند و چیزی است که دانشگاه‌ها می‌توانند از جریان فناوری و نوآوری منتفع شده و کمک کنند تا از دل دانشگاه‌ها شرکت‌های بیشتری خارج شوند و بخش صنعت سفارش‌دهنده پروژه تحقیق و توسعه به دانشگاه باشد.

حضور ۱۲ نهاد سرمایه‌گذاری خطرپذیر و ۲۰ شتاب‌دهنده در ناحیه نوآوری شریف

چه تعداد شتاب‌دهنده و نهاد سرمایه‌گذاری در ناحیه نوآوری شریف مشغول فعالیت هستند؟

تمام شتاب‌دهنده‌ها و مراکز نوآور خصوصی بوده و کاملا توسط بخش خصوصی ایجاد شده‌اند و این سرمایه خصوصی است. درحال‌حاضر ۱۲ نهاد سرمایه‌گذاری خطرپذیر و ۲۰ شتاب‌دهنده در ناحیه نوآوری شریف داریم که درحال فعالیت و ارائه خدمات به دیگر واحدهای فناور هستند. در تمام ناحیه نوآوری شریف ۵۰۰ شرکت فناور، نهاد ارائه‌دهنده خدمات به واحدهای فناور، شتاب‌دهنده و سرمایه‌گذاران خطرپذیر درحال فعالیت هستند که از این میان، ۱۵۰